

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Jäntti, Saara; Heimonen, Kirsi; Kuuva, Sari; Maanmieli, Karoliina; Rissanen, Anu

Title: Kuinka kumma toimii?

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © 2021 Agricola, Suomen humanistiverkko

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

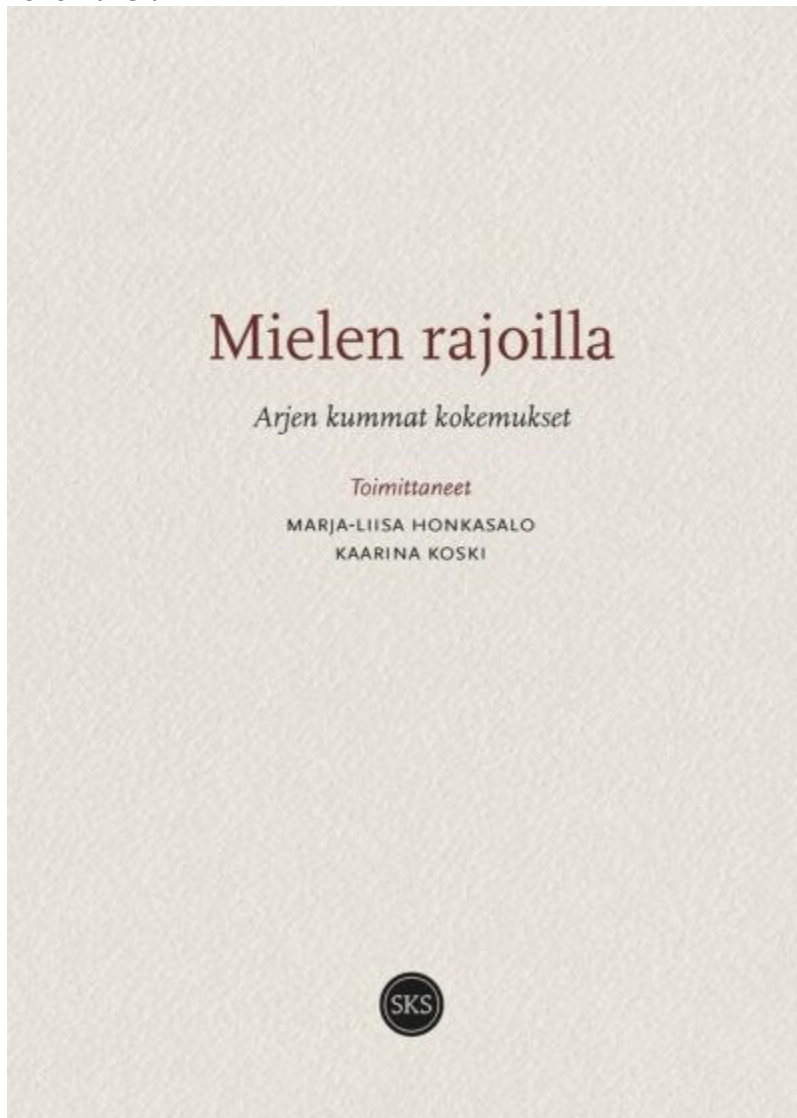
Jäntti, S., Heimonen, K., Kuuva, S., Maanmieli, K., & Rissanen, A. (2021, 9.8.2021). Kuinka kumma toimii?. Agricolan kirja-arvostelut. <https://agricolaverkko.fi/review/kuinka-kumma-toimii/>

Kuinka kumma toimii?

9.8.2021 | [SAARA JÄNTTI, KIRSI HEIMONEN, SARI KUUVA, KAROLIINA MAANMIELI, ANU RISSANEN](#)

JAA:

Noin neljäkymmentä prosenttia väestöstä on kokenut kummia. Marja-Liisa Honkasalon ja Kaarina Kosken toimittama teos rakentaa monitieteistä, kulttuurintutkimuksen lähtökohdista kumpuavaa aikalaisanalyysiä arkiymmärryksen ylittävien, kummien kokemusten asemasta nyky-Suomessa. Kirjoittajat hahmottavat kummien kokemusten paikkaa arjessa, tieteessä, uskonnossa ja taiteessa. He ottavat kokemukset todesta ja kysyvät, mitä kummista kokemuksista seuraa pikemminkin kuin ovatko ne totta. Kirja on tärkeä puheenvuoro mielenterveyden kulttuurisuutta käsittelevässä keskustelussa, sillä se ravistelee käsityksiä normaalista ja legitimoii sangen yleisiä, mutta yleisesti patologisoituja, leimaavia kokemuksia.

Honkasalo Marja-Liisa (toim.), Koski Kaarina (toim.): *Mielen rajoilla. Arjen kummat kokemukset*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2017. 360 sivua. ISBN 978-952-222-891-8.

Marja-Liisa Honkasalon ja **Kaarina Kosken** toimittamassa teoksessa tarkastellaan kummien, arkiymmärryksen ylittävien kokemusten läsnäoloa, tulkintoja, merkitystä ja vaikutuksia nykykulttuurissa. Tekijöiden mukaan kirja sai alkunsa kirjeistä, joita heidän monitieteinen tutkijaryhmänsä alkoi saada iltapäivälehtien julkaistua vähätteleviä artikkeleita heidän Suomen Akatemian rahoittamasta tutkimushankkeestaan (SA 266537). Monet kirjeiden kirjoittajista pyysivät tutkijaryhmältä apua. He kokivat kummien kokemustensa marginalisoivan ja syrjäyttävän heitä ja että kokemuksista puhuminen herätti muissa epäilyksiä heidän mielenterveyttään kohtaan.

Väestötasolla kummien kokemusten yleisyys on kyselytutkimusten mukaan sydämen rytmihäiriöiden tasoa ja niitä kokee yli neljäkymmentä prosenttia väestöstä jossain elämän vaiheessa. Tutkijoita ne eivät ole arjen kokemuksina kuitenkaan **Leea Virtasen** 1970-luvulla tekemää tutkimusta lukuun ottamatta pahemmin kiinnostaneet.

Kummaa koskeva keskustelu on pitkään jumittanut sen kysymyksen äärellä, ovatko kokemukset totta vai harhaa. Tästä kertoo se, miten kummiä kokemuksia on nimetty. Niitä on kutsuttu ylikuonnollisiksi, paranormaaleiksi ja maagisiksi kokemuksiksi, uskomuksiksi, intuitioiksi, taikauskoksi, huuhaaksi, aistiharhoiksi, hallusinaatioiksi, mielenhäiriöiksi ja virhetulkinnoiksikin. Keskustelussa totuudesta todistamisen taakka jää kumman kokijoille. Hyväksyttävän evidenssin puute johtaa mielenterveyden epäilyihin.

Mielen rajoilla -kirjan kirjoittajat lähestyvät kummaa toisin. He kysyvät, miten kokemuksista voi puhua, miten niitä voi tulkita sekä millaisia valta-asetelmia ja millaista leimaamista tulkintoihin liittyy. He rakentavat monitieteistä, kulttuurintutkimuksen lähtökohdista kumpuavaa aikalaisanalyysiä kumman asemasta nyky-Suomessa ja haluavat ottaa kummat kokemukset vakavasti. Vakavasti ottaminen tarkoittaa sitä, että he eivät pyri selittämään syy-seurauksia ja kumman alkuperää, vaan kohdistavat katseensa siihen, miten kirjoittajat kuvaavat kummaa ja mitä kummista kokemuksista seuraa.

Elina Ekholm -niminen nuori nainen istuu ”kummituskivillä” vuonna 1920. Vantaan kaupunginmuseo, Håkansbölen kartanon kokoelma

Tutkijat ottavat kirjeaineiston tutkimuksen lähtökohdaksi haluten antaa kirjoittajille jotain takaisin ja muuttaa heidän tilannettaan. Kirjeissä esitetyt kokemukset otetaan teoreettisena haasteena, koetinkivenä nykyisille mielen teoriaa käsitteleville valtavirta-ajatuksille. Kokemusten vakavasti ottaminen tarkoittaa myös sitä, että tutkijat ottavat kirjeet lähtökohdaksi aikalaiskritiikille ja lukevat niitä kulttuuridokumentteina, otteina elämästä tämän päivän Suomesta.

Kirjan perusteeksi on, että nyky-yhteiskunnassa kumma on latautunut arvokysymyksenä. Keskiössä on väite, että tieteellinen luokittelu ja siihen liittyvä yhteiskunnallinen normatiivisuuden hallinta johtavat häpeäleimaan tai sen uhkaan, mikä muokkaa vahvasti kumman ja sen kokijoiden asemaa ja kokemusta. Modernia määrittää yhteiskunnan maallistuminen ja yksilön merkityksen korostaminen. Yksilön ja maailman väliset rajat ovat kuitenkin jatkuvan neuvottelun kohteena. Kumma ja ylikuonnollinen ovat ristiriidassa muun muassa yksilön vapauden ja vastuun periaatteiden kanssa eivätkä mahdu kulttuurisesti ja tieteellisesti

määritellyn normaalin piiriin. Normaalin ja patologisen dualistisessa luokittelussa kumma tulee luokitelluksi patologiseksi esimerkiksi väestötutkimuksessa.

Kirjan laajassa johdanto-osassa Marja-Liisa Honkasalo hahmottelee kumman paikkaa modernin kontekstissa erityisesti suhteessa uskonnolliseen tulkintakehykseen ja mielen teorioihin, joista hän nostaa esiin **William Jamesin** teorian mielestä jatkumona ja **Freudin** teorian mielestä typografiana. Jamesin jatkumossa kumma voi esiintyä sen osana. Freudin typografia taas on vaikuttanut keskeisesti siihen, että kumman kaltaiset ilmiöt nähdään patologiaina, sillä siinä yliluonnollinen rajattiin normaalin ulkopuolelle.

Honkasalo luo myös katsauksen aiempaan tutkimukseen. Leea Virtasen tutkimuksen lisäksi johdanto valaisee sekä kulttuuriantropologista tutkimusta kulttuureista, joissa kumma on asettunut osaksi arkipäivää, että vanhaa suomalaista kansanperinnettä ja magiaa. Johdantoluku onkin kunnianhimoinen kartoitus, joka paikantaa kenttää, jossa kumma haastaa erilaisten tutkimustraditioiden käsitteet ja käsityksen mielestä. Postsekulaarin, modernin länsimaisen yhteiskunnan viitekehysessä kumma jää paikattomaksi dikotomioiden välille.

Uskonnon institutionaaliset tulkintakehykset voivat antaa suojaa yliluonnollisille kokemuksille, mutta tutkijoiden saaman kirjeaineiston kirjoittajista vain osa antaa kokemuksilleen uskonnollisen tulkinnan. Kirjoittajien kokeman kumman sijoittuminen arjen tapahtumien keskelle jättää heidät vaille tätä suojaa. Osa tosin hakee selitystä nykypäivänä hallitsevasta neurotieteellisestä mielen selitystavoista. Keskeistä on, että vaikka uskonnon lisäksi myös taide sallii – ja ehkä edellyttääkin – kumman kokemusta, arkeen sijoittuva kumma jää nyky-yhteiskunnassa häilymään mielenterveyden järkkymisen oiretulkinnan ja huuhaapuheen rajapinnoille. Kirja onkin yhdeltä osin puolustuspuhe kumman kokijoille.

KUMMA JA TUNTEET

Kulttuurihistorian tutkija **Kirsi Kanerva** käsittelee artikkelissaan ”Kumma ja tunteet” kumman kokemiseen liittyviä tunteita. Hän lähtee liikkeelle erilaisista tunnemääritelmistä esitellen esimerkiksi tunteiden tiedostamattomia, tietoisia, kehollisia, kulttuurisia ja historiallisia ulottuvuuksia. Kanervalle tunteet näyttävät kulttuurisesti ja historiallisesti muuttuvina. Nykyajan ilmiönä kirjoittaja nostaa esiin

median tunnepuheen kokemuksellisuuden ja elämyksellisyyden, jotka hän liittää nykyajalle tyypilliseen henkiseen etsintään.

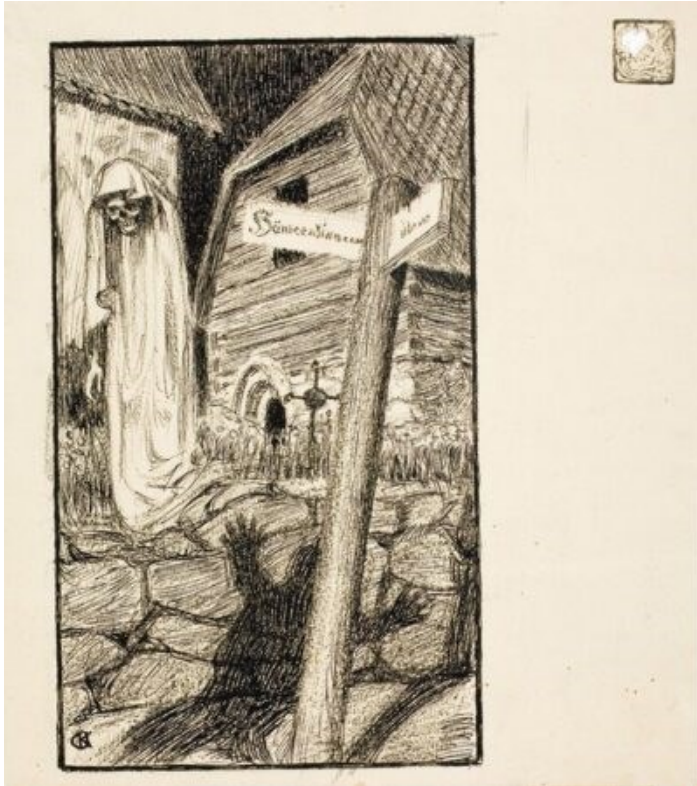
Kuten Kanervan artikkelista käy ilmi, kummiin kokemuksiin liittyvät tunteet ovat moninaisia vaihdellen yllättyneisyydestä hämmästykseen, kauhistumiseen, ahdistukseen, pelkoon, lohdullisuuteen, rakkauteen ja kiitollisuuteen. Nämä tunnekokemukset voivat paitsi vahvistaa yhteyksiä ihmisten välillä myös stigmatisoida tai marginalisoida kokijaansa.

AISTIKOKEMUKSET

”Kummat tuntemukset: Aistikokemukset todellisuuden rajalla” -artikkeli tarkastelee erityislaatuista aisteihin liittyviä kokemuksia, kuten äänien kuulemista, kehollisia elämyksiä sekä tuntemuksia, joita ei voi rajata johonkin länsimaisen jaottelun viidestä aistista. Kirjoittaja **Susanne Adahl** käsittelee aihettaan avarakatseisesti ja Mieli ja toinen -hankkeen kirjemateriaalin kirjoittajien sekä haastateltujen ääniä kuulevien ihmisten kokemuksia kunnioittaen. Hän korostaa kulttuurista moninaisuutta ja erilaisia kokemisen tapoja, joiden avoin tarkastelu vähentäisi kummiin kokemuksiin liittyvää stigmaa.

Artikkeli piirtää kuvaa ihmisen hämmästyttävän rikkaasta ja monitahoisesta tavasta kokea itseään ja ympäristöään – esimerkiksi pään sisäisten äänten kuuleminen on kohtuullisen yleistä ja mitattavissa olevaa aivotoimintaa. Kummia aistimuksia kohdatessaan ihminen voi kokea paitsi pelkoa ja epätietoisuutta myös lohtua. Esimerkiksi äänien kuuleminen voi olla tuskallista, jos äänet ovat uhkaavia, jatkuvia tai häiritseviä. Äänet voivat kuitenkin olla myös kannustavia. Monet ihmiset pitävät omaa tapaansa aistia ja tietää rikkautena, eivät taakkana. Osa kirjoittajista kuvaa myös harjoitelleensa kuudennen aistin ja intuition käyttöä. Usein se, ettei kokemuksista ole voinut puhua ääneen tai jakaa niitä kenenkään kanssa, on ollut raskaampi asia kuin kokemukset sinänsä.

KUMMA, KUOLEMA JA SURU

Haamu kirkkotarhassa. Akseli Gallen-Kallela, Ateneumin taidemuseo, Ahlströmin kokoelma.

”Kuoleman, surun ja kumman kokemukset” avautuvat psykologisen tutkimuksen ja kulttuurintutkimuksen näkökulmista **Varpu Alasuutarin** artikkelissa. Erilaiset näkemykset suremisen kestosta ja patologisoinnista, siteiden ylläpitämisestä kuolleeseen ja kuoleman merkityksen etsimisestä ovat saaneet eri aikoina erilaisia painotuksia psykologisessa tutkimuksessa. Lukuisat esimerkit eri kulttuurien suhtautumisesta elämän ja kuoleman liukumisiin valaisevat tapoja pitää yhteyttä kuolleisiin.

Alasuutari jakaa aineistosta nousevat, läheisen kuolemaan liittyvät kummat kokemukset merkkeihin, kommunikaatioon kuolleen kanssa ja vainajan vierailuihin. Lohdutuksen, ohjeen tai enteen saaminen unessa on yksisuuntaisen kommunikaation muoto. Samoin automaatiokirjoitus ja meedio etsivät yhteyttä elävien ja kuolleiden välillä. Vainajien vierailut on koettu aistisesti näkymättöminä kosketuksina ja askelten ääminä. Kummat kokemukset liittyen kuolleeseen läheiseen ovat tuoneet tukea ja lohtua, selvittäneet kesken jääneitä ihmissuhteita ja ravisuttaneet koko maailmankuvaa, jolloin tieteelliset tai uskonnolliset näkemykset ovat horjuneet. Nuo kummat kokemukset tuovat kuoleman vierauden lähelle: se lakkaa olemasta täysin vieras, vaikka ei muutukaan tutuksi.

Kumma yhteys kuolleeseen kertoo rajoista sekä paikantaa ja näyttää tämänpuoleisen ja tuonpuoleisen maailman rajan. Kenties kummat kokemukset kuolleesta läheisestä mahdollistavat jäykkien ajatusrakennelmien hajoamisen ja uusien ajatusten syntyminen. Ehkä kumma mahdollistaa elämisen ehtojen laajenemisen ja sen, että rajat eri todellisuuksien, kuten kuoleman ja elämän, välillä voivat liikehtiä.

KUMMA TOIMIJANA

Artikkelissaan "Hipaisuja ja rytinää – aineellisten ja aineettomien toimijoiden jäljillä" Marja-Liisa Honkasalo esittää teorian, jossa kumman läsnäoloa voidaan tarkastella suhteena. Erityisesti William Jamesin ja **Bruno Latourin** kirjoitukset muodostavat teoreettista taustaa pohdinnoille, joissa kyseenalaistetaan dikotomiat, pohditaan suhdetta näkymättömän ja näkyvän välillä ja ehdotetaan kummaa toimijaksi muiden toimijoiden rinnalle.

Kirjeaineistosta poimitut lainaukset, joiden teemoina ovat tila, esineet, eläimet ja teknologia, tarjoavat lukijalle tarkkoja kertomuksia kummista kokemuksista, jotka ovat muuttaneet kokijan elämää tämän arjessa. Kumman merkitys nähdään toimintaan sysäävänä, muutoksen mahdollistavana tapahtumana, jota luonnehtii ennalta-arvaamattomuus ja yllätyksellisyys. Toimijaverkoston ja suhteisuuden painottaminen sysää avartamaan käsityksiä kummasta ja kyseenalaistaa toimijuuden ihmiskeskeisyyttä.

Honkasalo tarkastelee sitä, miten aineeton kumma materialisoituu ja millaisen jäljen se jättää kumman kokijoiden elämään. Honkasalo kysyy myös, mitä tapahtuisi, jos kumma hyväksyttäisiin yhdeksi toimijaksi toimijoiden verkostoon yhteiskunnassa. Tämä tarkoittaisi myös ihmisyyden näkemistä lähtökohtaisesti suhteisena.

Kuva: Mariana Montrazi, Pexels.

KUMMA, HÄPEÄ JA PSYKOOSI

Jyrki Korkeila ja Kaarina Koski tarkastelevat artikkelissaan ”Kummat kokemukset, häpeäleima ja psykoosit” kummiin kokemukseen liittyvää häpeää ja leimaantumista sekä häpeäleiman synnyn yhteiskunnallisia syitä. Artikkelin kirjoittajat pohtivat nyky-yhteiskunnan normaaliuden käsitteen kapeutta. Kokemukset, jotka eivät mahdu normaaliuden sapluunaan, jäävät usein vaietuiksi salaisuuksiksi, joista ääneen puhuminen voi helposti aiheuttaa leimaamista.

Tutkimusaineistoina on käytetty sekä Mieli ja toinen -projektin kirjeaineistossa kuvattuja kummia kokemuksia että kliinistä aineistoa, jossa diagnosoidut potilaat kuvaavat kokemuksiaan. Näiden eroja ja yhtäläisyyksiä nostetaan artikkelissa esiin. Kirjoittajat painottavat, että kummia kokemuksia kohtaavat muutkin kuin ihmiset, joilla on diagnosoitu psykoosi. Esimerkiksi pään sisäisiä ääniä kuuleva henkilö voi olla täysin toimintakykyinen eikä hänellä aina ole muita psykoosin oireiksi luokiteltavia piirteitä tai käyttäytymismalleja. Häpeäleimaa pyritään artikkelissa lieventämään erottamalla kummien kokemusten piiriin kuuluva äänien kuuleminen psykoottisuuteen ja mielenterveysongelmiin liittyvistä hallusinaatioista.

Artikkelin näkökulman ongelma on se, että kummien kokemusten normaaliutta ja terveyttä korostettaessa painotetaan samalla psykoottisten kokemusten sairautta ja epänormaaliutta. Lopputuloksena voi olla, että hyvästä tarkoituksesta huolimatta luodaan mielenterveysongelmien ympärille lisää stigmaa.

TULKINTA

Kaarina Koski ja **Juuso Järvenpää** käsittelevät artikkelissaan ”Kummien kokemusten tulkinta” folkloristiikan ja historiantutkimuksen näkökulmasta sitä, miten suomalaiset tulkitsevat kummaksi koettuja kokemuksiaan. Yksi tulkintakehys on tiede, jolloin kokemukset liitetään esimerkiksi fysiikkaan tai neurologiaan. Monet kumman kokijoista toivovat tieteen kehittyvän, jotta kummille kokemuksille tulisi legitiimi selitys. Toisen selitysmallin tarjoavat kristilliset tulkinnat, joissa tulkitsija sitoutuu siihen uskontoon ja kirkkokuntaan, johon hän kuuluu. Kristillisten arvojen kautta kummat kokemukset voivat esimerkiksi toimia todisteena kuolemanjälkeisestä elämästä.

Lisäksi ihmismieli ja sen psykologia tarjoavat selitysmallin kummille kokemuksille. Tällöin kokija ei halua uskoa selittämättömiin ilmiöihin tai yliluonnolliseen, vaan esimerkiksi oma alitajunta voidaan mieltää resurssiksi, joka ahdistavassa ja tuskaisessa tilanteessa tarjoaa lohdutusta. Tulkintamallina käytetään myös suvussa periytyvää kykyä esimerkiksi nähdä enteitä. Näiden tulkintamallien rinnalle nostetaan länsimainen esoteria, jolloin Suomessa puhutaan esimerkiksi parapsykologiasta tai rajatiedosta. Tähän tulkintaan liittyy aktiivinen kanssakäyminen henkimaailman kanssa.

Kiintoisan artikkelin keskeinen tulos on, että tulkintakehyksestä riippumatta kummien kokemusten kokijat normalisoivat kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön oudoiksi mieltämiä kokemuksiaan selittämällä niitä mahdollisimman legitiimien kehysten kautta tai hakeutumalla ryhmiin ja ympäristöön, missä kokemukset ovat tavanomaisia.

KUMMA JA RAJATIEDON HISTORIA

Pekka Ervast, Suomen teosofisen liikkeen johtaja. Valokuva: Tyne Böök, Museovirasto, Historian kuvakokoelma.

Suomalaisen rajatiedon historiaa käsittelevässä artikkelissaan "Katsaus suomalaisen rajatiedon historiaan" Juuso Järvenpää tarkastelee niitä suomalaisen uskontokentän vähemmän tunnettuja alueita, joiden piirissä paranormaalit ja rajatietoon liitetyt ilmiöt on käsitetty ymmärrettävinä ja hyväksyttävänä ilmiöinä. Yhdysvalloissa ja Euroopassa kehittyneet okkultistiset liikkeet alkoivat 1800- ja 1900-lukujen taitteessa saada kannattajia myös Suomessa. Alussa spiritualismista ja teosofiasta kiinnostuivat lähinnä liberaali sivistyneistö sekä taiteilijapiirit, mutta ne levisivät nopeasti myös kaupunkien työväestön keskuuteen.

Rajatiedosta kiinnostuneet perustivat Suomeen muun muassa Teosofisen ja Spiritistisen seuran. Teosofisesta liikkeestä ovat sittemmin irtautuneet esimerkiksi Antroposofinen seura, Ruusu-Risti järjestö sekä suomalaissyntyinen kristosofinen liike. 1900-luvun loppupuolella rajatiedon toimijakenttä laajeni esimerkiksi ufotutkimuksesta, jälleensyntymästä ja energiaparantamisesta kiinnostuneiden henkilöiden kautta. Aihepiiri sai näkyvyyttä myös valtamediassa sekä kirjallisuudessa. Järvenpää toteaaakin Suomeen muodostuneen "new agena tunnettu vaihtoehtoisten henkisyysien hämärärajanen ja individualistinen miljöö" (303). Mielenkiintoinen artikkeli toimii hyvänä pohjalukemisena rajatiedon historiasta kiinnostuneille.

KUMMAN SUHTEITA

Uskontotieteilijä **Tiina Mahlamäki** pohtii kommentaariartikkelissaan ”Tieteen ja uskonnon rajoilla – matka jatkuu” kumman suhdetta tieteeseen, uskontoon ja esoteerisuuteen. Mahlamäen mukaan kumman kohdanneet ihmiset suhteuttavat kokemaansa yleensä suomalaisen yhteiskunnan kahteen suureen kertomukseen ja selitysmalliin eli kristinuskoon ja tieteelliseen tietoon. Tilanteita, joissa jokin tuttu ja kotoinen (heimlich) äkisti muuttuu oudoksi, kummalliseksi ja pelottavaksi, Mahlamäki lähestyy Freudin Unheimlich-käsitteen kautta. Kumma sijoittuu usein toden ja kuvitellun, unen ja valheen rajalle tai esimerkiksi tilanteisiin, joissa kokija harhailee eksyksissä, pimeässä tai sumussa. Kuten kirjoittaja muistuttaa, kumman kokeminen ja sille annetut merkitykset ovat usein riippuvaisia tulkinnasta.

Kummaa voi tarkastella myös suhteessa esoteerisuuteen. Tätä suhdetta Mahlamäki käsittelee **Emanuel Swedenborgin, Rudolf Steinerin ja Kersti Bergrothin** elämään liittyvien esimerkkien kautta. Kun kumma on jotain, joka tulee ”pyytämättä ja tilaamatta”, odottamatta ja äkillisesti, esoteerisia kokemuksia tietoisesti haetaan tai odotetaan toimien tietyn tradition sisällä, sen tarjoamin keinoin ja välinein.

KUMMA JA KIRJOITTAMINEN

Modernissa yhteiskunnassa taide on uskonnon ohella legitiimi kehys kumman kokemiselle. Teoksen toiset jälkisanat ”Helmiä, ei häpeää” on kirjoittanut kirjailija **Riitta Jalonen**, joka tarkastelee kumman läsnäoloa kirjoittamisessa. Jalonen keskittyy erityisesti suhteeseensa uusiseelantilaiseen kirjailijaan, **Janet Frameen** (1924–2004), jonka elämäntarinan ja teokset Jalonen otti aiheeksi *Kirkkaus* -nimiseen, vuonna 2016 ilmestyneeseen romaaniinsa.

Kirjailija kuvaa sitä hidasta prosessia, jonka kautta kirjojen ja fiktiivisten tarinoiden aiheet syntyvät ohuista, pitkänkin ajan kuluessa syntyvistä säikeistä ja muhiutuvat kirjoittajassa, kunnes ovat valmiita tulemaan esiin. Hän kuvailee myös, kuinka kirjoissa syntyneet henkilöahmot asettuvat osaksi kirjailijan elämää ja kirjoitusprosessia kirjoittamisen aikana, ja kuinka ne synnyttyään kansoittavat hänen kokemusmaailmaansa aineettomina, fiktiivisinä ja silti todellisina kirjailijan elämään kuuluvina hahmoina ja kiintopisteinä. Jalonen kuvaa kohtaamistaan ja samaistumistaan Framen elämään ruumiillisena kokemuksena ja kertoo muistikirjaansa jälkeinpäin katsellessaan ihmetelleensä, mistä kaikki hänen kuvaamansa tunteet ja ajatukset ovat tulleet häneen.

Kirjailija kirjoittaa todeksi henkilöitä ja maailmoja, joita ei ole olemassa, mutta jotka materialisoituvat kirjoissa päähenkilöiksi, jotka uteliaina odottavat, millainen hahmo heidän rinnalleen syntyy. Jaloselle kirjailijan työ on udun alla odottavien henkilöahmojen kohtaamista, synnyttämistä ja varmojen näkyjen varassa elämistä. Siinä välissä voi viettää päähenkilöiden nimipäiviä. Taide sallii kumman ja jopa edellyttää sitä ja sen nivomista osaksi elämissä maailmaa. Se luo kummalle tilan olla olemassa.

Kuva: Moritz Böing, Pexels.

LOPUKSI

Honkasalon ja Kosken toimittama teos on tärkeä, moniääninen puheenvuoro nyky-Suomessa, jossa kiihtyvän patologisoinnin ja lisääntyvien psykiatristen diagnoosien rinnalla elää uushengelliseksi, uushenkiseksi tai uudenaikaiseksi hengellisyydeksi nimetty erilaisten henkisyiden muotojen kulttuuri (ks. esim. HS 14.9.2019). Siinä missä populaarikulttuuri vilisee erilaisia yliluonnollisia ilmiöitä, arjen sisälle asettuva kumma ei tunnu löytävän paikkaansa. Huomionarvoista onkin, että tutkimusryhmälle kirjeitä kirjoittaneet eivät ole nuoria. Nuoria ehkä tavoitetaan toisenlaisin tutkimusmenetelmin ja toisista kanavista. Voi myös olla, että nuorten kokemusmaailmassa kummalla on uusia tapoja elää ja ilmetä.

Mielen rajoilla tarjoaa monitieteisiä tapoja hahmottaa ja käsitteellistää arjen keskelle sijoittuvaa kummaa ja sijoittaa sitä historiaan. Se on tärkeä puheenvuoro myös mielenterveyden kulttuurisuutta käsittelevässä keskustelussa, sillä se

hahmottaa normaalin paikkaa ja roolia nyky-yhteiskunnassa. Onko esimerkiksi äänien kuulemisessa lamaannuttavinta äänien kuuleminen vai se, miten paljon pelkoa se kuulijassa herättää?

LISÄTIETOJA

- [Arvostelun kirjoittajat ovat Koneen säätiön rahoittaman Muistoihin kaivertuneet tilat. Valotuksia kokemuksiin mielisairaala -hankkeen tutkijoita.](#)
-

KIRJOITTAJA

Saara Jäntti, FT, Jyväskylän yliopisto, Kieli- ja viestintätieteiden laitos.
saara.j.jantti@jyu.fi

Kirsi Heimonen, TansT, Yliopistotutkija, Y/Taiteellisen tutkimuksen tk CfAR, Taideyliopisto.
krsheimonen@gmail.com

Sari Kuuva, FT, Jyväskylän yliopisto, Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.
sari.a.kuuva@jyu.fi

Karoliina Maanmieli, FT, Jyväskylän yliopisto, Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos.
karoliina.kahmi@gmail.com

Anu Rissanen, FM, väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto, Historian ja etnologian laitos.
anu.h.t.rissanen@jyu.fi

AVAINSANAT: [aistit](#) / [arki](#) / [kirjeet](#) / [kumma](#) / [kuolema](#) / [paranormaalit ilmiöt](#) / [tunteet](#) / [yliluonnolliset kokemukset](#)